

Ekonomika III. ročník

013_Ceny a inflace

Inflace

- I. znamená **znehodnocování peněz, zmenšování kupní síly peněz**
– jedná se o **relativně trvalý ekonomický jev**
- I. **zmenšuje množství zboží a služeb, které si můžeme koupit za korunu.**
- I. **se projevuje nejen růstem cen, ale také růstem mezd a dalších důchodů.**

Inflace tažená (vyvolaná) poptávkou

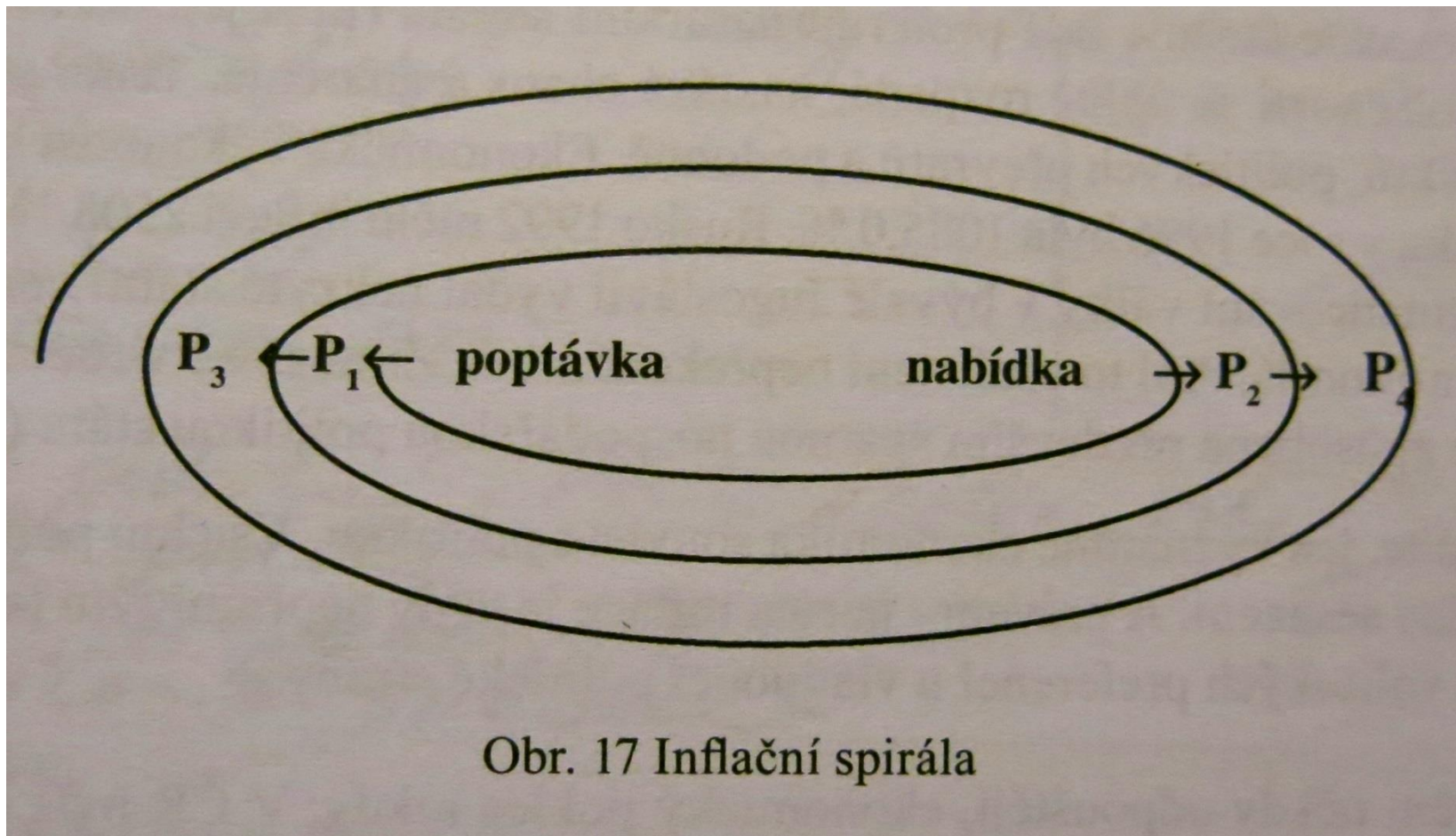
- Nastává, pokud zaměstnanci **začnou za stejnou práci dostávat větší mzdy.**

Co se stane na straně nabídky?

- **Zvýšená poptávka vyvolá na straně nabídky růst cen.**

Jak zareagují zaměstnanci?

- **Chtějí přidat** (stávková pohotovost, stávky ...).
- Pokud dostanou přidáno, situace se zopakuje a **rozbíhá se tzv. inflační spirála.**

- Stejná situace může nastat, **pokud např. stát vydá z rozpočtu více peněz, než jsou jeho faktické příjmy = deficitní financování**.
- **Vlivem státních výdajů vzrostou ceny na straně nabídky.**

Inflace tažená (vyvolaná) nabídkou

- Typickým příkladem je **situace, kdy na straně nabídky zdraží vstupy (suroviny, energie, kapitál, ...)** a to se **projeví růstem cen výrobků.**
- **Poptávka (zaměstnanci) volá po zvýšení mezd.**
- **Pokud k tomu dojde, zboží opět zdraží a opět se rozjede inflační spirála.**

Míra inflace

- Inflace je **makroekonomický pojem**, proto je třeba dobře rozumět tomu, **jak se stanovuje (měří) její míra.**
- **Běžný občan v ČR vnímá realitu jinak než makroekonomové:**
- *Např. lidé běžně argumentují, že inflace nemůže být jen x %, když zboží, které pravidelně nakupují zdražilo podstatně více.*
- *Např. ceny potravin (které denně kupují bohatí i nejchudší občané) se v roce 2012 v ČR zvýšily nejvíce ze všech členských států EU a to průměrně **o 7 %**. A zdražují dál...*
- *Průměrná roční míra inflace však byla v roce 2012 ve výši **3,3 %**.*
- **Jak se tedy inflace měří?**

cenová hladina (t) – cenová hladina (t-1)

$$\text{Míra inflace} = \frac{\text{cenová hladina (t)} - \text{cenová hladina (t-1)}}{\text{cenová hladina (t-1)}} \times 100 \text{ (v \%)}$$

t ... období, pro které míru počítáme (např. IV. 2009, rok 2012, ...)

t-1 ... období předchozí (např. IV. 2008, rok 2011, ...)

K vyjádření **vývoje cenové hladiny** se používají nejčastěji tyto indexy:

- **index spotřebitelských cen (CPI)**
- **index cen výrobců**
- **deflátor HDP**

- **Index spotřebitelských cen (CPI)** – cenová hladina je **průměrem úrovně cen spotřebních výrobků a služeb z tzv. spotřebního koše.**
- U daných druhů zboží a služeb se **sleduje na celém území státu v pravidelných intervalech pohyb cen.**
- Zjištěné údaje **zpracovává Český statistický úřad** a každý měsíc je **uveřejňuje.**

- **Cenové indexy** poměřují úroveň cen **vybraného koše reprezentativních výrobků a služeb (cca 700 druhů)** ve dvou srovnávaných obdobích.
- **Váha (resp. význam)**, která je **jednotlivým výrobků a služeb ve spotřebním koši** přisouzena, **odpovídá podílu daného druhu spotřeby na celkové spotřebě domácností.**
- Do spotřebního koše je zařazeno **potravinářské zboží , nepotravinářské zboží a služby.**
- Název je odvozen od nákupního košíku.
- **Složení spotřebního koše v roce 2013.**

- **Váha jednotlivých skupin výrobků a služeb:**

Zboží / služby	Váha v roce 2011	Váha v roce 2013
Potraviny, nápoje, tabák	33 %	24,5 %
Bydlení	14 %	28 %
Doprava	10 %	10,5 %
Volný čas	10 %	9 %
Odívání	9 %	3,6 %
Domácnost	8 %	9,4 %
Veřejné stravování a ubytování	5 %	4,9 %
Zdravotnictví	4 %	2,3 %
Vzdělávání	2 %	0,78 %
Ostatní služby a zboží	5 %	6,9 %

Složení spotřebního koše se v průběhu let mění. Stanovením vah výrobků a služeb ovlivňuje Český statistický úřad výpočet výše inflace.

Příklad výpočtu

Statky	Váha ve spotřebním koši	Index cen červen 2011/2010	Index × váha
potraviny, nápoje, tabák	0,33	1,07	$1,07 \times 0,33 = 0,35$
bydlení	0,14	1,36	0,19
doprava	0,10	1,08	0,11
volný čas	0,10	1,09	0,11
odívání	0,09	1,07	0,10
zařízení a provoz , domácnosti	0,08	1,07	0,09
veřejné stravování a ubytování	0,05	1,10	0,06
zdravotnictví	0,04	1,04	0,04
vzdělávání	0,02	1,07	0,02
ostatní zboží a služby	0,05	1,08	0,05
index spotřebitelských cen	1,00		1,12

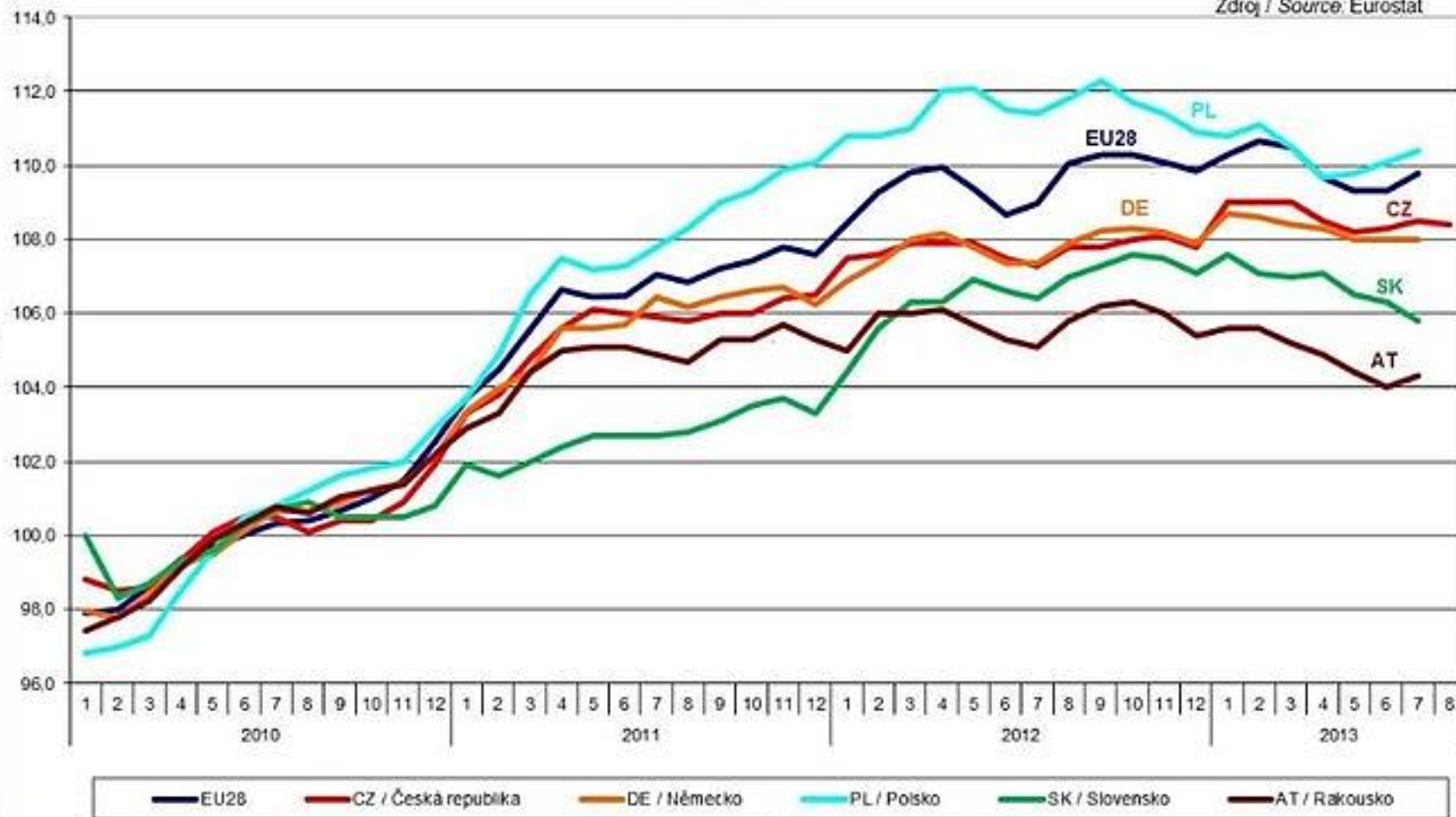
- **Index cen výrobců (PPI)** – sleduje se cenová hladina pro různá odvětví a obory např.:
  - index cen **průmyslových výrobců**
  - index cen **zemědělských výrobců**
  - index cen **stavebních prací**
  - ...
- **Vývoj PPI signalizuje nadcházející změny CPI.**

Indexy cen průmyslových výrobců - mezinárodní porovnání

Industrial producer price index - international comparison

průměr roku 2010 = 100
2010 average = 100

Zdroj / Source: Eurostat

- **Deflátor HDP** – je ukazatel, který zjistíme tak, že HDP v cenách běžného roku dělíme HDP v cenách minulého roku.

$$\text{Deflátor HDP} = \frac{\text{HDP v cenách běžného roku}}{\text{HDP v cenách minulého roku}}$$

- Deflátor HDP je **sice nejkomplexnější ukazatel inflace**, ale když chceme posoudit **vliv inflace na běžného spotřebitele nepotřebujeme znát např. růst cen železničních lokomotiv nebo speciálních lékařských přístrojů, ale běžných spotřebních statků a služeb** (viz spotřební koš).
- Deflátor **zahrnuje jen ceny statků vyprodukovaných v dané ekonomice**, index spotřebitelských cen **zahrnuje i zboží z dovozu**.

Podle údajů ČSÚ [1] [byly](#) hodnoty deflátoru HDP pro českou ekonomiku v minulých letech následující:

Rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Meziroční deflátor HDP [%]	9,9	7,9	9,7	2,5	1,4	4,6	2,6	0,9	4,0	-0,3	0,5	3,3	1,9	2,3	-1,4	-0,8

Srovnejte hodnoty inflace vyjádřené deflátozem HDP a vývojem indexu spotřebitelských cen.

1) Míra inflace vyjádřená přírůstkem **průměrného ročního indexu** spotřebitelských cen vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za 12 posledních měsíců proti průměru 12 předchozích měsíců.

Tato míra inflace je vhodná při úpravách nebo posuzování průměrných veličin. Bere se v úvahu zejména při propočtech reálných mezd, důchodů a pod.

Rok															
97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
8,5	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3

- Informace o míře inflace se v praxi využívají např.:
  - pro účely **valorizace mezd, důchodů a sociálních příjmů (dávek)**,
  - **při sestavování nájemních smluv**, aj.

Spočítejte si svou osobní inflaci

Deflace

- Je **opakem inflace** – projevuje se poklesem cen a mezd.
- Jedná se o poměrně **výjimečný ekonomický jev**.
- **Krátkodobá deflace nemusí být v ekonomice nepříznivým jevem.**
- Během deflace **spotřebitelé za zboží a služby platí méně**, avšak **pro výrobce a prodejce se jedná o nevýhodnou pozici**, protože podstatně **méně inkasují** za poskytované výrobky a služby.
- Pokud **deflace trvá příliš dlouho**, může se rozvinout až v **deflační spirálu** či **deflační past**:
  - *klesají ceny = snížení tržeb a případně zisků podnikatelské sféry = snižování nákladů = růst nezaměstnanosti nebo snížení mzdy zaměstnanců.*

- Pozor na správné použití pojmu deflace: **pokles míry inflace, klesající procentní přírůstky cenové hladiny** označujeme jako **dezinflace**.

Příčiny inflace

- V tržním hospodářství má **převažující vliv vztah agregátní nabídky a agregátní poptávky.**
- **Ekonomika státu se snaží dostat do stavu rovnováhy, protože tento stav je nejefektivnější – tuto tendenci je třeba podporovat aktivní hospodářskou politikou státu.**
- **Hlavní příčinou inflace je označován tlak na růst mezd, který vyvolává růst cen – viz inflační spirála.**
- **Dalším inflačním vlivem je import a zvyšující se cenová hladina zvláště při vysokém podílu importovaných surovin a výrobků.**

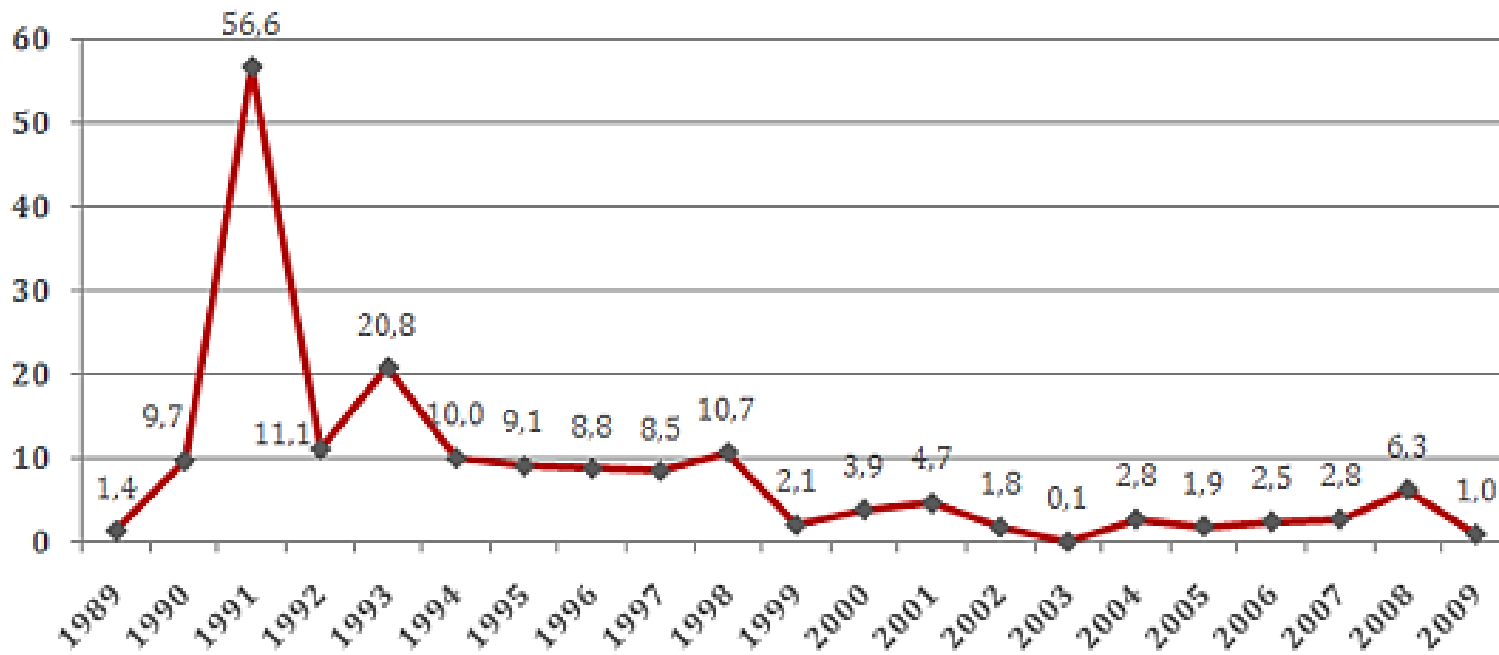
Inflace podle velikosti míry

- Podle stupně závažnosti rozlišujeme typy inflace:
  - **mírná inflace** – cenová hladina roste pomalu. Ceny jsou relativně stabilní, lidé důvěřují penězům. Roční míra inflace je jednociferná (např. současná ČR)
  - **pádivá inflace** – roční nárůst cenové hladiny je dvou či trojciferný. Plně rozvinutá pádivá inflace je provázena vážnými hospodářskými problémy. Finanční trhy jsou nestabilní, lidé nedůvěřují penězům a hromadí statky (např. Československo 1991 – 57 %)
  - **hyperinflace** – extrémní případ, kdy tempo růstu cenové hladiny je čtyř i víceciferné. Je třeba tisknout velké množství peněz. Hyperinflace může vést k nahrazení národní měny zahraniční měnou, lokálními měnami nebo k částečnému či úplnému přechodu na směnný obchod (např. Rusko 1992 – 2508 %, Maďarsko 1946 – 19 000 %, Zimbabwe 2008 – 231 mil. %, Jugoslávie 1994 – 300 mil. %)

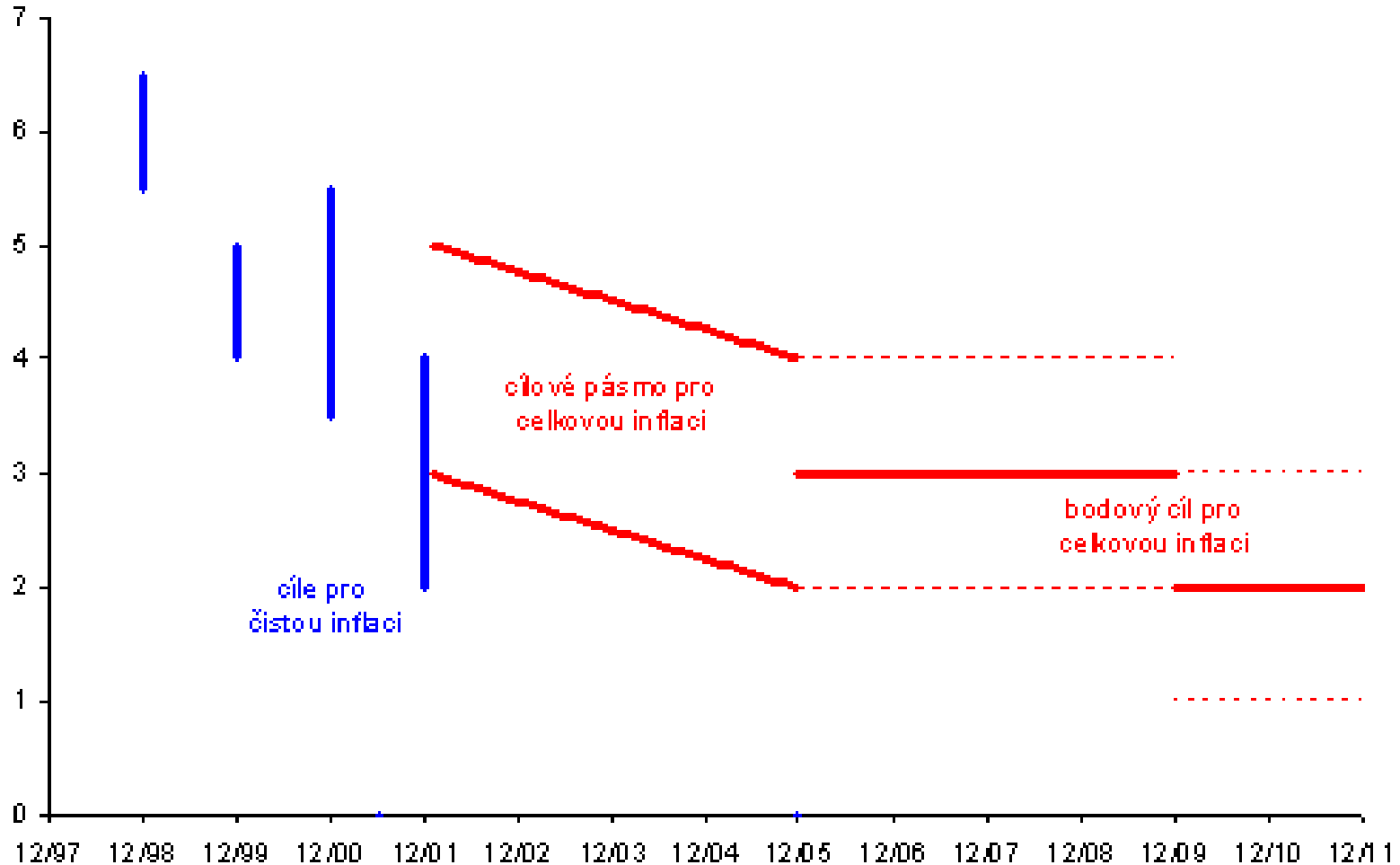
V podmínkách hroučícího se hospodářství lidé **pozorněji naslouchají hlasu demagogů**, kteří slibují návrat ztracené prosperity – viz nástup nacismu v Německu.

- **Erich Maria Remarque (1898–1970) o hyperinflaci v románu Černý obelisk:**
- *„(...) Dolar příliš zdivočel. Teď už neskáče o tisíce a desetitisíce, nýbrž každý den o statisíce. Předevčírem stál milión dvě stě tisíc, včera milión čtyři sta tisíc. Zítra se očekává, že dosáhne dvou miliónů a koncem měsíce deseti miliónů. Dělníci teď dostávají peníze dvakrát denně. Ráno a odpoledne. Pokaždé mají půlhodinovou přestávku, aby si mohli rychle nakoupit, protože kdyby čekali s nákupem do odpoledne, ztratili by tolik, že by jim plat ani z poloviny nestačil k nasycení dětí. K nasycení, nikoliv k dobré výživě. K nasycení vším, co se dá nacpat do žaludku(...)“*
- *(...) jako včera v noci ve městě ti staří manželé, které našli dnes ráno v šatníku. Každý z nich visel na kusu prádelní šňůry. Jinak byla skříň jako vymetená, všechno prodali a zastavili, dokonce i postel a ten šatník. Našel je kupec, když si chtěl nábytek odvézt, drželi se pevně jeden druhého a vyplazovali na sebe oteklé, modré jazyky. Byli jako pířko, takže je mohli rychle sundat. Oba se před smrtí vydrhli, učesali a šaty měli čisté a bezvadně vyspravené. Kupec, krevnatý obchodník s nábytkem, se při pohledu na ně poblil a prohlásil, že už o skříň nestojí. Teprve večer změnil své rozhodnutí a dal ji odvézt. V tu dobu leželi mrtví na posteli, a tak je museli dát dolů, protože chtěli odvézt i postel. Sousedé půjčili několik stolů a na ně stařícké manželé položili s hlavami zahalenými do hedvábného papíru. V bytě jim patřil už jen ten papír. Zanechali dopis, v němž vysvětlovali, že se chtěli otrávit plynem, ale že jim ho plynárna zastavila, poněvadž dlouho neplatili. Proto se omlouvali obchodníku s nábytkem za nepříjemnosti, které mu způsobili. (...)*

Vývoj inflace v ČR v letech 1989-2009 (v procentech)

Inflační cíl České národní banky tj. celková inflace ve výši **2 %** je platný od ledna 2010 do přistoupení ČR k eurozóně. ČNB usiluje o to, aby se skutečná hodnota inflace nelišila od cíle o více než **± 1 %**.

Důsledky inflace

- **snížení kupní síly peněz,**
- **znehodnocování úspor,**
- **peníze ztrácí schopnost uchovatele hodnot,**
- **snížení reálných mezd,**
- **zvýšení míry nejistoty v rozhodování podnikatelů i domácností,**
- **přispívání k nestabilitě a ekonomické nerovnováze**
- **dlužníci vydělávají na úkor věřitelů ([praktický problém hypotéka nebo jiný úvěr a inflace](#)) nebo věřitel vydělá na úkor dlužníka (opět praktický problém hypotéka nebo jiný úvěr a inflace)**

Otázky:

1. Co je to inflace?
2. Inflace tažená poptávkou.
3. Inflace tažená nabídkou.
4. Vysvětlete podstatu deficitního financování státu.
5. Vzorec pro výpočet míry inflace – napište, vysvětlete.
6. Které indexy se používají k vyjádření vývoje cenové hladiny pro výpočet míry inflace?
7. Index spotřebitelských cen.
8. Uveďte základní informace o spotřebním koši.
9. Které skupiny výrobků a služeb mají ve spotřebním koši největší váhu?
10. Co jsou to indexy cen výrobců?
11. Deflátor HDP.
12. Výhody a nevýhody použití deflátoru HDP.
13. Kde se v praxi využívají informace o míře inflace?
14. Deflace
15. Popište tzv. deflační spirálu.
16. V jaké situaci mluvíme o dezinflaci?
17. Za hlavní příčinu inflace je považován .....
18. Mírná inflace.

Otázky:

19. Pádivá inflace.
20. Hyperinflace.
21. S jakým typem inflace se setkáváme v posledním desetiletí v ČR?
22. Současný inflační cíl ČNB.
23. Vyjmenujte důsledky inflace.
24. Vysvětlete, jaké dopady může mít pro plátce hypotéky inflace.
25. Vysvětlete, jaké dopady může mít inflace na zhodnocení úspor v bance.

Zdroje:

- Švarcová, J. a kol. Ekonomie – stručný přehled, 2012/2013. Zlín, CEED 2011
- Holman R., Pospíchalová D., Úvod do ekonomie pro střední školy. Praha, C. H. Beck 2012
- <http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaciekonomika/zprava/prumerna-cena-potravin-v-cesku-loni-rostla-nejrychleji-v-eu-a-zveda-se-dal--1236925>
- http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace
- http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/kdyz_se_rekne_inflace_resp_mira_inflace
- http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html
- <http://www.investicniweb.cz/zpravy-z-trhu/2013/9/16/cr-ceny-prumyslovych-vyrobcu-se-v-srpnu-snizily-o-01-mezimesicne-mezirocne-o-05-vzrostly/>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Defl%C3%A1tor_HDP
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Deflace>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hyperinflace>
- <http://www.mesec.cz/clanky/den-kdy-se-penize-staly-bezcennymi/>
- <http://coins.blog.cz/0802/hyperinflace>
- <http://zlato.toje.in/inflace.html>